

Росуллоҳнинг оқ сочлари, соч-соқолни бўяшлари ва сурма қўйишлари баёни

Шамоили Муҳаммадия китобига изоҳли ва эркин таржима

[Ўзбекча]

باب ما جاء في شيب وخضب وكحل رسول الله
ترجمة وتعليقات حرة على كتاب الشمائل المحمدية للترمذي
[باللغة الأوزبكية]

Абу Ийсо Муҳаммад ибн Ийсо ат-Термизий

أبو عيسى محمد بن عيسى الترمذي

Таржимон: Абдуллоҳ Шариф

ترجمة: عبد الله شريف

Нашрга тайёрловчи: Шамсиддин Дарғомий

مراجعة: شمس الدين درغامي

Риёз шаҳри Рабва маҳалласи диний тарғибот идораси

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة بمدينة الرياض

1430 – 2009

islamhouse.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

الحمد لله رب العالمين ولا عدوان إلا على الظالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد
سيد المرسلين وإمام المتقين وعلى آله وصحبه أجمعين.

(5) باب ما جاء في شيب رسول الله

[وفيه (8) أحاديث]

37 – حدثنا محمد بن بشار أنا أبو داود أنا همام عن قتادة قال قلت لأنس بن مالك
هل خضب رسول الله قال لم يبلغ ذلك إنما كان شيباً في صدغيه ولكن أبو بكر رضي
الله تعالى عنه خضب بالحناء والكتم.

Қатодадан ривоят қилинишича айтадиларки: Анас розияллоҳу анҳудан "Росуллоғ саллаллоғу алайҳи васаллам соч соқолларини бўяганларми?" -деб сўрасам, у киши бўяш даражасига етмаган эди. Оқ соч икки чаккаларида озгина бор эди холос, лекин Абу Бақр хина ва катм билан бўяр эди. -дедилар.

Изоҳ: Катмнинг шарҳида баъзи уламолар соч ёки соқол бўяшда ишлатиладиган, сиёҳ ранг берадиган ўсимликдир, уни хина билан арлаштирилса, қизғин ранг келиб чиқади. - дейдилар.

38 – حدثنا اسحاق بن منصور ويحيى بن موسى قالنا ثنا عبد الرزاق عن معمر عن
ثابت عن انس قال ما عددت في رأس رسول الله ولحيته إلا أربع عشرة شعرة بيضاء

Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: У киши росуллоғ саллаллоғу алайҳи васалламнинг соч ва соқолларида ўн тўрта оқ сочнинг саноғига етдим холос. -дейдилар.

39 – حدثنا معمر بن المثنى أنا أبو داود أنا شعبة عن سماك بن حرب قال سمعت جابر
بن سمرة سئل عن شيب رسول الله فقال كان إذا ادهن لم ير منه شيب فإذا لم يدهن
رؤي منه شيء

Жобир ибн Самурадан ривоят қилинади: Росуллоғ саллаллоғу алайҳи васалламнинг оқ сочлари ҳақида сўрашганда, у киши Росуллоғ саллаллоғу алайҳи васаллам сочларини ёғласалар оқ

сочлари кўринмай қолар эди, агар ёғламасалар кўриниб қолар эди,- дедилар.

40 – حدثنا محمد بن عمر بن الوليد الكندي الكوفي انا يحيى بن آدم عن شريك عن عبيد الله بن عمر عن نافع عن عبد الله بن عمر قال إنما كان شيب رسول الله نحوا من عشرين شعرة بيضاء

Абдуллоҳ ибн Умардан ривоят қилинишича у зот айтадиларки: Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васалламнинг оқ сочлари атиги йигирма дона бор эди холос.

41 – حدثنا ابو كريب محمد بن العلاء أنا معاوية بن هشام عن شيبان عن ابي اسحاق عن عكرمة عن ابن عباس قال قال ابو بكر يا رسول الله قد شبت قال شيبتي هود والواقعة والمرسلات وعم يتساءلون و إذا الشمس كورت

Ибн Аббосдан ривоят қилиниб айтадиларки: Абу Бакр розияллоҳу анху ё Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам соч соқолингизга оқ тушиб қарибсиз деганларида, Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам "Худ, Воқеа, Валмурсалат, Амма-ятасаъалун, Изашшамсу-куввирот мени қаритди" -деб жавоб қилган эканлар.

42 – حدثنا سفيان بن وكيع أنا محمد بن بشر عن علي بن صالح عن ابي اسحاق عن ابي جحيفة قال قالوا يا رسول الله نراك قد شبت قال قد شيبتي هود وأخواتها

Абу Жухайфадан ривоят қилинади, у зот айтадиларки: Одамлар ё Росулulloҳ соч соқолларингизга оқ тушибди дедилар, шунда ҳа мени Худ ва унинг шериклари қаритди -деган эканлар.

Изоҳ: яъни аввалги ҳадисда исм зикр қилинган суралар.

43 – حدثنا علي بن حجر قال أنبأنا شعيب بن صفوان عن عبد الملك بن عمير عن إيداد بن لقيط العجلي عن ابي رمثة التيمي تيم الرباب قال أتيت النبي ومعني ابن لي قال فأريتاه فقلت لما رأيته هذا نبي الله وعليه ثوبان أخضران وله شعر قد علاه الشيب وشبيه أحمر

Абу Римса Таймий -Тайму-Роббаб- дан ривоят қилиниб у зот айтадиларки: Мен Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳузурларига бордим, мен билан бирга ўғлим ҳам бор эди, Росулulloҳ

саллаллоҳу алайҳи васалламни менга кўрсатилди, мен у зотни кўрган заҳоти, бу Аллоҳнинг ҳақ Пайғамбари деб ўзимда ишонч ҳосил қилдим. Эгниларида иккита яшил либос бор эди ва сочларига оқ оралаган ва у оқлари қизил эди.

44 – حدثنا أحمد بن منيع حدثنا سريج بن النعمان حدثنا حماد بن سلمة عن سلمك بن حرب قال قيل لجابر بن سمرة أكان في رأس رسول الله شيب قال لم يكن في رأس رسول الله شيب إلا شعرات في مفرق رأسه إذا أدهن واراهن الدهن

Жобир ибн Самурадан ривоят қилинади: Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васалламнинг сочларида оқ бормиди деб сўрашганда, у киши шундай жавоб қилган эканлар. Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васалламнинг сочларида оқ йўқ эди, фақатгина сочнинг иккига фарқлаш ўрнида озгина оқ соч бўлиб, агар сочни ёғласалар у ёғ оқ сочни билантирмай кўярди .

Изоҳ: Яъни Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васалламнинг оқ сочлари жуда оз бўлганлиги учун, соч учун ишлатиладиган ёғнинг ўзи билан ҳам оқ сочлар кўзга кўринмайдиган бўлиб қолар экан.

Бу ҳадисдаларда албатта ёшлик чоғларини айтилмай, балки олтмиш ёшдан ўтиб кексайиб қолган ҳолатларини сифатланияпти, аввалги дарсларимизда айтиб ўтганимиздек пайғамбарлар келишган қоматларда бўлиб, мусибатларни кўтаришда сабрли ва забардаст, руҳиятлари баланд инсонлар бўлишади, бундан ташқари уларнинг қалбларида дунё муҳаббати йўқ, қўлларига келган дунё учун бошқалар каби танага сиғмай хурсанд бўлишмайди, қўлдан кетганига ёки қўлга кирмаганига аттанг қилиб қайғурмайдилар. чунки улар бу дунёнинг фоний бебақолигида ва Аллоҳнинг наздида пашшанинг қанотичалик ҳам эътибори йўқлигида ҳеч қандай шак қилмай, дорул-бақо охират ғамида ҳаёт кечирадилар. Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васалламнинг соч соқолларида оқ соч кам бўлиши охират ҳаёти ҳақиқий, абадий, мангу ҳаёт бўлганлиги учун ҳам бўлса керак, ва у оқ сочларининг сабаби ҳам бошқа инсонлардаги оқ сочларнинг сабабидан ўзгачадир, бунинг сабабини Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам ўзлари шу ҳадисларда баён қилганликлари ўтди.

6- Боб.

Ушбу боб Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васалламнинг оқ сочларини қизил рангга бўяганлари ҳақидадир. Бу бобда тўрта ҳадис зикр қилинади.

(6) باب ما جاء في خضاب رسول الله

وفيه (4) أحاديث

45 – حدثنا احمد بن منيع حدثنا هشيم حدثنا عبد الملك بن عمير عن إيداد بن لقيط قال اخبرني ابو رمثة قال أتيت رسول الله مع ابن لي فقال ابنك هذا ؟ فقلت نعم أشهد به قال لا يجني عليك ولا تجني عليه قال ورأيت الشيب احمر قال أبو عيسى هذا أحسن شيء روي في هذا الباب وأفسر لأن الروايات الصحيحة أن النبي لم يبلغ الشيب وأبو رمثة اسمه رفاعة بن يثربي التيمي

Абу Римса айтадилар: Пайғамбар саллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳузурларига ўғлим билан бордим бу ўғлингми? дедилар. Мен ҳа унга шоҳид бўлиб қўйинг дедим. Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам у сенга ва сен унга жиноят қилмайсан дедилар. Ҳадиснинг давомида мен оқ сочларини қизғиш рангда кўрдим. -дейди ровий.

Изоҳ: Шарҳловчилар ё биров унинг ўғли эканлигида шубҳа қилар эди, ёки жоҳилият давридаги қонун қоидаларга кўра ота ўғилнинг жиноятига жавобгар бўлганлиги учун, шундай деб у ўзига Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васалламни шоҳид қилмоқчи бўлади, шунинг учун ҳам яъни унинг жинояти учун сен, сенинг жигоятига у жавобгар эмас деб жавоб қилганлар -дейишади.

Абу ийсо Термизий айтадиларки: бу ҳадис шу бобда ривоят қилинган ҳадисларнинг энг маъқули чунки, бошқа саҳиҳ ривоятларда ҳам Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам оқ сочлик даврига етмаганлар -дейилган. Абу Римсанинг исми Рифоаът ибн Ясрибий Аттаймийдир.

46 – حدثنا سفیان بن وكيع قال حدثنا أبي عن شريك عن عثمان بن موهب قال سئل أبو هريرة هل خضب رسول الله قال نعم قال أبو عيسى وروي أبو عوانة هذا الحديث عن عثمان بن عبد الله بن موهب فقال عن أم سلمة

Абу Ҳурайрадан ривоят қилинади: Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам сочларини бўяганларми деб сўрашганда, ҳа деган эканлар. Абу ийсо Термизий бу ҳадисни Абу Авона ҳам Усмон ибн Абдуллоҳ ибн Мавҳабдан ривоят қилиб, У умму Саламадан ривоят қилади. -деган эканлар.

47 – حدثنا إبراهيم بن هارون قال أنبأنا النضر بن زرارة عن أبي جناب عن إيداد بن لقيط عن الجهدمة امرأة بشير ابن الخصاصية قالت أنا رأيت رسول الله يخرج من بيته ينفض رأسه وقد اغتسل وبرأسه ردغ أو قال ردع من حناء شك في هذا الشيخ

Башир ибн ал-Хасосиянинг хотини Жаҳдама исмлиқ аёлдан ривоят қилинади, у аёл айтадики: Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васалламни уйларида сочларидаги намликни қўллари билан сирғитиб, чиқаётганларини кўрдим, у киши ғусл қилган эканлар. Ўшанда сочлари хина билан бўялган эди.

48 – حدثنا عبد الله بن عبد الرحمن حدثنا عمرو بن عاصم حدثنا حماد ابن سلمة حدثنا حميد عن أنس قال رأيت شعر رسول الله مخضوبا قال حماد واخبرنا عبد الله بن محمد بن عقيل قال رأيت شعر رسول الله عند أنس بن مالك مخضوبا

Анас розияллоҳу анҳудан айтадиларки: Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васалламни сочлари бўялган ҳолда кўрдим. Ҳаммод айтадиларки: Бизга Абдуллоҳ ибн Муҳаммад ибн Ақил хабар қилишларича, у киши Анас розияллоҳу анҳу да Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васалламнинг бўялган сочларини кўрган эканлар.

Изоҳ: Саҳобалар Аллоҳ улардан рози бўлсин Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васалламнинг барокотларига жуда ҳарис бўлишарди. Шунинг учун саҳиҳ ривоятларда келишича, у зотнинг сочларини умрада олдирган вақтларида, тақсимлам олишган эдилар. Баъзиларидан тирноқларини сақлаб юрганликлари ва яъна бошқа ривоятларда ухлаганларида, бадан терларини ҳам артиб олганликлари, айтилган. Албатта бу нарсаларида барака бўлиши бешақдир.

7-Боб

Еттинчи боб Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васалламнинг сурма қўйишларида келган ҳадислардир, бу бобда бешта ҳадис ривоят қилинади.

(7) باب ما جاء في كحل رسول الله

وفيه (4) أحاديث

49 – حدثنا محمد بن حميد الرازي أنبأ أبو داود الطيالسي عباد بن منصور عن عكرمة عن ابن عباس رضي الله عنهما أن النبي قال
اكتحلوا بالإثمد فإنه يجلو البصر وينبت الشعر وزعم أن النبي له مكحلة يكتحل منها
كل ليلة ثلاثة في هذه وثلاثة في هذه

Ибн Аббос розияллоҳу анҳудан айтадиларки: Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам исмид сурмасини кўзга суртинглар, чунки у кўзни равшан қилади ва киприкларни ўстиради дедилар. Ровий айтишича: Ибн Аббос Пайғамбар саллаллоҳу алайҳи васалламнинг кўз учун хос сурмадонлари бор эди. ҳар кеча икки кўзларига уч мартадан суртар эдилар деган эмиш.

Изоҳ: Исмид кўзга қўйиладиган сурмаларнинг бир тури.

50 – حدثنا عبدالله بن الصباح الهاشمي البصري حدثنا عبيدالله بن موسى أنا إسرائيل عن عباد بن منصور (ح) وحدثنا علي بن حجر ثنا يزيد بن هارون حدثنا عباد بن منصور عن عكرمة عن ابن عباس قال كان النبي يكتحل قبل أن ينام بالإثمد ثلاثا في كل عين وقال يزيد بن هارون في حديثه إن النبي كانت له مكحلة يكتحل منها عند النوم ثلاثا في كل عين

Ибн Аббосдан ривоят қилинади. У зот айтадиларки: Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам ухлашдан аввал ҳар икки кўзларига уч маротаба исмид сурмасини қўяр эканлар ва яъна ибн Аббос Язид ибн Ҳорун айтишларича: набий саллаллоҳу алайҳи васалламнинг сурмадонлари бўлиб ҳар кеча уйқу вақтида икки кўзларига уч маротабадан суртар эканлар -дейдилар.

Изоҳ: Кечаси уйқудан аввал қўйишликларини сири, чунки ҳамма кўзга қўйиладиган дориларни ҳам одатда инсон ухлашидан аввал қўйилса кўзга яхши таъсир ўтказади, шунингдек сурма ҳам шулар жумласидандир.

51 – حدثنا أحمد بن منيع حدثنا محمد بن يزيد عن محمد بن إسحاق عن محمد بن المنكدر عن جابر قال قال رسول الله عليكم بالإثمد عند النوم فإنه يجلو البصر وينبت الشعر

Жобир ибн Абдуллоҳдан ривоят қилинади. У киши айтадиларки: Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам ухлаш олдидан исмидни ишлатинглар, чунки у кўзни равшан қилади ва киприкларни ўстиради деганлар.

52 – حدثنا قتيبة بن سعيد قال بشر بن المفضل عن عبدالله بن عثمان بن خثيم عن سعيد بن جبیر عن ابن عباس رضي الله عنهما قال قال رسول الله إن خير أكحالكم الإثمد يجلو البصر وينبت الشعر

Ибн Аббосдан ривоят қилиниб айтадиларки: Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам энг яхши сурмаларингиз исмиддир, у кўзни равшан қилиб, киприкларни ўстиради -деб марҳамат қилган эканлар.

53 – حدثنا إبراهيم بن المستمير البصري ثنا أبو عاصم عن عثمان بن عبد الملك عن سالم عن ابن عمر قال قال رسول الله عليكم بالإثمد فإنه يجلو البصر وينبت الشعر

Ибн Умардан ривоят қилинади айтадиларки: Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам исмид ишлатинглар, чунки у кўзни равшан қилади ва киприкларни ўстиради -дедилар.

Изоҳ: Бу ҳадисларнинг мазмуни сурмани нима мақсадда ишлатганликлари ҳақида бош қотиришимизга ўрин қолдирмади десак янглишмаймиз ин шаъаллоҳ чунки, Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васалламнинг ўзлари ишлатиши хикматини баён қилиб бердилар ва у хикмати кўзни равшанлашилик ва киприкни ўстиришидир, қолаверса у Росулulloҳ саллаллоҳу алайҳи васаллам ишлатганликлари учун бизларга суннатдир.

Ислом дини мусылмонларни ўзларига эътибор бериб, чиройли тусда кўринишларига чорлайди. Аллоҳ таоло гўзалдир ва гўзалликни яхши кўради -деб ҳадис ҳам келган ва касалликларни олдини олишларига ундаб, уларни дунё лаззатларидан маҳрум қилмай, балки уни унитмасликларини уларга уқтиради.

Дарсимиз сўнгида Аллоҳ таолодан дунё ва охиратимизни обод қилишини сўраймиз ва дўзах оташидан ўзи бизларни сақласин.

وآخر دعوانا إن الحمد لله رب العالمين.